

บทที่ 6

บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยหลักประกันด้วยทรัพย์สินของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน คือ จำน่าและจำนอง ในบรรพ 3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่อาจรองรับการสร้างหลักประกันด้วยทรัพย์สินประเภททรัพย์สินทางปัญญาได้ เนื่องจากขัดกับหลักเกณฑ์ในกฎหมายจำนำและจำนอง คือ ทรัพย์สินทางปัญญาไม่อาจส่งมอบการครอบครองให้แก่เจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นหลักประกันอันเป็นสาระสำคัญของการจำนำเป็นประกันตามมาตรา 747 เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีรูปร่าง ไม่อาจส่งมอบการครอบครองให้แก่เจ้าหนี้ได้ นอกจากนี้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญายังไม่อาจใช้เป็นหลักประกันด้วยการจำนำสิทธิได้เนื่องจากสิทธิที่จะนำไปจำนำได้ตามกฎหมายนั้นจะเป็นตราสารแสดงสิทธิอันมีสิทธิเรียกร้องตามตราสารนั้นด้วย ในส่วนของการจำนอง ทรัพย์สินที่จะจำนองได้ตามกฎหมายถูกกำหนดไว้โดยเฉพาะตามมาตรา 703 คือ อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย คือ (1) เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป (2) แพง (3) สัตว์พาหนะ หรือ (4) สังหาริมทรัพย์อื่นๆ ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะกาลได้ ซึ่งไม่รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญาแต่อย่างใด

การที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามความหมายของคำว่าทรัพย์สิน ในมาตรา 138 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกำหนดว่า ทรัพย์สิน หมายความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ รวมทั้งเป็นสิทธิซึ่งเกิดขึ้นจากกฎหมายบัญญัติรับรอง ทรัพย์สินทางปัญญาจึงควรจะสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมายและมีการบังคับกับหลักประกันดังกล่าวที่มีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่น แต่จากผลการศึกษา ด้วยลักษณะเฉพาะของทรัพย์สินทางปัญญาที่แตกต่างจากทรัพย์สินประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิทธิที่ไม่มีรูปร่างและเกิดขึ้นจากกฎหมายบัญญัติรับรองให้เป็นสิทธิตามกฎหมาย การนำมาเป็นหลักประกันตามรูปแบบ วิธีการและหลักเกณฑ์ของกฎหมายหลักประกันด้วยทรัพย์สินตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ปัจจุบัน คือ จำน่าและจำนองจึงไม่อาจกระทำได้ ซึ่งหากจะใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยบทบัญญัติในกฎหมายลักษณะอื่น คือ การโอนสิทธิเรียกร้อง ก็ไม่อาจกระทำได้เช่นกันเนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่ใช่สิทธิเรียกร้องที่จะโอนได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง

การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันด้วยบทบัญญัติในกฎหมายลักษณะอื่นนอกเหนือจากกฎหมายว่าด้วยหลักประกัน อาจกระทำได้โดยการใช้หลักนิติกรรมสัญญา โดยให้หลักการแสดงเจตนาของคู่สัญญาในการก่อให้เกิดสัญญาหลักประกันและนำหลักการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Assignment) ตามที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละฉบับกำหนดไว้มาใช้บังคับ ซึ่งลักษณะการแสดงเจตนาของคู่สัญญาในการก่อให้เกิดหลักประกันด้วยทรัพย์สินทางปัญญานี้ อาจแสดงเจตนาเข้าทำสัญญาโดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 182 การสร้างสัญญาการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันนี้โดยนำหลักเงื่อนไขสามารถสร้างรูปแบบสัญญาได้ 2 วิธีการ คือ

1. สัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีเงื่อนไขบังคับก่อน คือ คู่สัญญาแสดงเจตนาตกลงทำสัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยกำหนดให้สัญญามีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า สัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นผลต่อเมื่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งหรือลูกหนี้ยื่นค้ำประกันหนี้ในสัญญาหนี้ประธาน หากคู่สัญญาหรือลูกหนี้ค้ำประกันหนี้ในสัญญาหนี้ประธาน สัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีผลบังคับใช้ในทันที หรือ

2. สัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีเงื่อนไขบังคับหลัง คือ คู่สัญญาแสดงเจตนาตกลงทำสัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยกำหนดให้สัญญามีเงื่อนไขบังคับหลังว่า ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งหรือลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ครบถ้วนต้องตามความประสงค์ของเจ้าหนี้แล้ว ให้สัญญาโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นสิ้นผลและบังคับให้คู่สัญญาผู้รับโอนต้องโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น โอนกลับมาเป็นของลูกหนี้ตามเดิม

การใช้หลักนิติกรรมสัญญาในการก่อให้เกิดสัญญาหลักประกันอาจมีผลเสียต่อลูกหนี้เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาอาจมากกว่ามูลหนี้มากและลูกหนี้เสียโอกาสที่จะนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปก่อให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไปอีก อาทิ นำไปเป็นหลักประกันหนี้ในหนี้รายอื่น โดยหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ ลูกหนี้ต้องเสียสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปทั้งหมดแม้ว่าในกรณีวิธีแรกที่ลูกหนี้ยังคงมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญานั้นต่อไปได้ แต่ในวิธีที่สอง ลูกหนี้ต้องโอนทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่เจ้าหนี้ก่อนและเจ้าหนี้ทำสัญญาอนุญาตให้ลูกหนี้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญานั้นซึ่งเป็นผลเสียแก่ลูกหนี้ และในทางปฏิบัติอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่เจ้าหนี้เนื่องจากเจ้าหนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองดังเช่นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายหลักประกัน หากลูกหนี้ค้ำประกันหนี้หรือโอนทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่

บุคคลภายนอกทำให้เจ้าหน้าที่ไม่อาจบังคับชำระหนี้จากหลักประกันได้ เจ้าหน้าที่จึงต้องเรียกร้องค่าเสียหายทางขบวนการศาลเท่านั้น

ในต่างประเทศ การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้สามารถกระทำได้ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศสิงคโปร์ สามารถนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ดังนั้น การจะให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถใช้เป็นหลักประกันตามกฎหมายหลักประกันด้วยทรัพย์สินและบังคับกับหลักประกันที่มีประสิทธิภาพได้ตามกฎหมายไทย จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลักประกันและการบังคับคดีของไทยให้สามารถรองรับการสร้างหลักประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไว้ 2 แนวทาง คือ

1. โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของบทบัญญัติเรื่องการจำนำสิทธิ เนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิในทางทรัพย์สินประเภทหนึ่ง การบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บทบัญญัติเรื่องการจำนำสิทธิครอบคลุมถึงสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างทุกประเภท มิได้ระบุเฉพาะเจาะจงแต่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น เนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นบทกฎหมายที่เป็นหลักพื้นฐานใช้บังคับทั่วไป หากประสงค์จะบัญญัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะควรบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษ ซึ่งในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องการจำนำสิทธินี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางจากลักษณะของกฎหมายหลักประกันของประเทศญี่ปุ่น รายละเอียดบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมและเหตุผลในการเสนอบทบัญญัติ ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5

2. โดยการบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับหลักประกันในทรัพย์สินทางปัญญา

การบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับหลักประกันในทรัพย์สินทางปัญญา จะทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมายมากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละฉบับ ซึ่งหากมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเป็นหลักประกันในภายหลัง การแก้ไขกฎหมาย

พิเศษจะมีความสะดวกรวดเร็วและแก้ไขอุปสรรคต่างๆที่อาจเกิดขึ้น ได้ดีกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยสาระสำคัญของบทบัญญัติ จะมุ่งการให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้รับหลักประกันในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่มีประกันและเป็นเจ้าหน้าที่มีบุริมสิทธิและการให้การคุ้มครองบุคคลภายนอกที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับลูกหนี้ถึงฐานะที่แท้จริงของลูกหนี้เพื่อป้องกันการหลอกลวงในทรัพย์สิน ซึ่งในการบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางจากลักษณะของกฎหมายหลักประกันของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและประเทศสิงคโปร์ รายละเอียดบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับหลักประกันในทรัพย์สินทางปัญญา ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5

ดังนั้น เมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามกฎหมายไม่อาจนำมาก่อให้เกิดประโยชน์ในฐานะเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามบทบัญญัติเรื่องกฎหมายหลักประกันของไทยที่มีอยู่ คือ การจำนำและจำนอง กฎหมายหลักประกันของไทยที่ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลายาวนานจึงสมควรที่จะต้องพัฒนาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สามารถรองรับทรัพย์สินตามกฎหมายทุกประเภทในการใช้เป็นหลักประกันได้โดยกฎหมายหลักประกัน โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหลักประกันของไทย 2 แนวทาง คือ การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องหลักประกันและกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และการบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับหลักประกันในทรัพย์สินทางปัญญา ดังที่ได้เสนอไปแล้ว